

Tien mythes over Family Group Conference/Eigen Kracht-conferentie

Als het gaat om burgers met hun eigen mensen als eerste het recht te geven om een oplossing te bedenken en zelf een plan te maken, blijken er vaak bezwaren op te duiken. Deze bezwaren en twijfels zijn wereldwijd meegenomen en onderzocht in de vele onderzoeken naar Family Group Conferences/Eigen Kracht-conferenties. Dat geldt voor Nederland, maar ook internationaal. Mike Doolan (als chief- social worker in Nieuw-Zeeland betrokken bij de ontwikkeling van Family Group Conference) noemt deze in zijn presentaties de belangrijkste 'mythes':

- De families in onze caseload zijn niet zo.
- Er is niet echt een familie/sociaal netwerk.
- Het is niet het juiste type familie.
- De problemen zijn echt te ernstig.
- Ze zullen elkaar in de haren vliegen of erger.
- Moeder/vader of het kind wil dit niet echt.
- Voorbereiding duurt te lang, houden ze niet vol.
- Het kind kan het niet aan.
- Met een Eigen Kracht-conferentie staan professionals buitenspel.
- Een familieplan houdt niet lang stand.

Vanaf de start in 2000 zijn Eigen Kracht-conferenties (EK-c's) in Nederland nauw gevolgd met onderzoek, dat zich geleidelijk aan heeft verbreed en gespecificeerd: geografisch (naar afzonderlijke regio's), in onderwerp (van beschrijving van EK-c's naar analyse van inhoud en uitvoering van de plannen die het resultaat van EK-c's zijn) en qua doelgroep (naast EK-c's in de jeugdzorg ook in ouderenzorg en gehandicaptenzorg). In Nederland zijn ruim 10.000 conferenties onderzocht.

- **De families in onze caseload zijn niet zo.**
Family Group Conferences/Eigen Kracht-conferenties zijn al honderdduizenden keren ingezet op heel veel plaatsen in de wereld. Er is geen benadering in de (jeugd)zorg die zo uitvoering is onderzocht. De uitkomsten wijzen dezelfde kant op: burgers willen en kunnen dit, zij maken goede en veilige plannen die door professionals geaccepteerd worden. Culturele achtergrond doet er niet toe als het over plannen maken gaat. Verder waarderen burgers het proces en zijn de plannen duurzaam. Er is geen grond te vinden dat deze benadering wel past bij families in Wellington maar niet bij die in Deventer, Sofia, of omgekeerd.
- **Er is niet echt een familie/sociaal netwerk.**
In het begin van de invoering in Nederland van Eigen Kracht-conferenties werd gezegd dat dit misschien een goed idee is voor de Maori's in Nieuw-Zeeland maar niet zal werken in onze geïndividualiseerde samenleving. De praktijk leerde anders. Eigen Kracht-coördinatoren moeten er soms wel extra moeite voor doen maar de eigen kring blijkt heel vaak wel degelijk te bestaan en te motiveren om bij elkaar te komen. Ook de populariteit van 'social media' laat zien dat mensen in hun eigen kring geïnteresseerd zijn. Overigens komt van de 100 aanvragen voor een Eigen Kracht-conferentie 70% tot een formele EK-c met een plan. 15% van de aanvragen bedenkt tijdens de voorbereiding al een plan en heeft geen formele conferentie nodig.

De overige 15% komt niet tot een Eigen Kracht-conferentie en ook niet tot een oplossing of plan uit eigen kring. Gemiddeld nemen 12 mensen deel aan een EK-c. Het komt slechts enkele keren per jaar voor dat een conferentie niet kan plaatsvinden omdat er te weinig mensen rond de hoofdpersoon zijn.

- **Het is niet het juiste type familie, niet geschikt voor deze mensen.**
Ervaringen in Nieuw-Zeeland en Nederland laten zien dat het niet om het soort problemen of conflicten gaat, maar om hoe de kring van direct betrokken mensen er om heen aangesproken wordt op hun gezamenlijke vermogen een oplossing te bedenken of te kiezen uit de mogelijkheden. Daarmee zijn de toepassingen oneindig en gaat het niet meer over waar wel en bij wie niet, maar over de verantwoordelijkheid laten waar die hoort, namelijk bij de kring van mensen zelf. In Nieuw-Zeeland is een Family Group Conference een wettelijk recht dat geen doelgroepen uitsluit. In Nederland hebben onderzoekers geen verband kunnen vinden tussen achtergrondkenmerken of problemen van een familie met het al dan niet slagen van een EK-c.
- **De problemen zijn echt te ernstig.**
Inmiddels wordt een Eigen Kracht-conferentie in alle denkbare situaties toegepast bij mensen die een plan nodig hebben voor een probleem of een conflict, thuis, op school, op het werk, in de buurt, in of uit de gevangenis, bij echtscheiding, bij ziekte, bij schulden, bij dreigende huisuitzetting, bij huiselijk geweld. Uit het onderzoek 'De familie aan zet' (VU/PI/WESP 2008) blijkt dat het aantal zorgpunten in een gezin snel afneemt na inzet van een EK-c en vervolgens stabiel blijft. Die afname is sneller dan bij de reguliere aanpak. Vanuit ontwikkelingsperspectief van een kind is dat een niet te onderschatten winst.
- **Ze zullen elkaar in de haren vliegen of erger.**
Een uitgebreide en gedegen voorbereiding is het belangrijkste deel van een Eigen Kracht-conferentie. Dan gaat het om een juiste en open conferentievraag die voor iedereen duidelijk is, een zo groot mogelijke kring van 'eigen mensen', veilige deelname van alle betrokkenen en deelname van de juiste professionals om informatie te geven. In de besloten tijd van een conferentie kunnen spanningen soms hoog oplopen maar in de 'haren vliegen of erger', is een grote zeldzaamheid.
- **Moeder/vader of het kind wil dit niet echt.**
Dat is soms zo, maar laat onverlet dat er toch een plan nodig is voor de situatie waarover het gaat en dat er actie en betrokkenheid vanuit de eigen kring nodig is. Eén familielid (zelfs niet een ouder) kan een bijeenkomst van de familiegroep niet blokkeren als men bij elkaar wil komen om de situatie van een kind te bespreken en een plan te maken. Eigen Kracht-conferenties vinden soms plaats zonder een ouder of een kind/jongere erbij. Een familieplan dat gemaakt is zonder een belangrijke betrokkene moet dan ook de vraag beantwoorden hoe en wie het plan met de afwezige bespreekt. In ieder geval ligt er dan wel een door de familiegroep en professionals gemaakt en gedragen plan dat een goed uitgangspunt is voor uitvoering.

Overigens: als blijkt dat de Eigen Kracht-conferentie wel doorgaat, komen zowel ouders als kinderen/jongeren nogal eens terug op hun weigering om deel te nemen.

- **Vorbereiding duurt te lang, houden ze niet vol.**
De voorbereiding van een Eigen Kracht-conferentie is meestal binnen zes weken afgerond. Soms duurt het langer, maar in spoedeisende gevallen kan ook binnen enkele dagen een EK-c gehouden worden. Soms is de onveilige situatie waarin een kind verkeert zo (levens)bedreigend dat eerst het kind veilig gesteld moet worden, bijvoorbeeld door een VOTS. Ook dan is er echter nog steeds behoefte aan een door de eigen kring gemaakt en gedragen plan. Een tijdelijke maatregel verhoogt het besef van urgentie binnen de familie.
- **Het kind kan het niet aan.**
Uitgangspunt is dat kinderen - hoe jong ook - deelnemen aan de Eigen Kracht-conferentie, zeker als het over hen gaat. Voor kinderen kan een EK-c belastend zijn, hoewel die belasting vaak niet opweegt tegen wat zij op een onbewaakte zondagmiddag hebben meegemaakt toen er niemand bij was. Reacties van kinderen variëren van 'dit was de moeilijkste dag van mijn leven' tot 'ze zijn er allemaal voor mij'. Ook hier is goede voorbereiding essentieel. Uitgangspunt is dat kinderen nooit alleen in een EK-c zijn, er wordt altijd iemand in de eigen kring gezocht die er speciaal is om het kind te steunen. De tevredenheidcijfers van kinderen blijven onveranderd de hoogste: in 2014 een 7.9 voor de EK-c, 8.2 voor een plan, 8.1 voor de Eigen Kracht-coördinator.
- **Met een Eigen Kracht-conferentie staan professionals buitenspel.**
*De meest hardnekkige mythe van allemaal. Door wetgeving en ondertekening van internationale verdragen (IVRK) bemoeit de overheid zich met gezinnen als er grote zorgen bestaan over de ontwikkeling van een minderjarige. Professionals hebben dan een strategie en een plan nodig om aan die zorgen het hoofd te bieden. Medewerkers van jeugdbescherming/AMK/Raad voor de Kinderbescherming hebben een wettelijke opdracht en kunnen zich onmogelijk buitenspel laten zetten. Daartoe moeten zij in de eerste fase van de Eigen Kracht-conferentie hun kennis/zorgen met de familie delen en heldere voorwaarden stellen waaraan het plan moet voldoen. De familiegroep gaat daarmee in hun besloten fase aan de slag en presenteert het door hen bedachte plan in de derde fase. Alleen plannen die voldoen aan de gestelde voorwaarden worden geaccepteerd, andere niet.
*Interessant is dat uit eerder genoemd onderzoek 'De familie aan zet' (2008) blijkt dat leden van familie en sociaal netwerk op dezelfde kwesties letten als professionals als het gaat om de veiligheid van het kind. Uit onderzoek in Amsterdam naar 100 Eigen Kracht-plannen (Schuurman/Mulder 2011) bleek dat het grootste deel van de families een dreigende jeugdbeschermingsmaatregel met hun plan voorkwamen en dat professionals deze familieplannen accepteerden als voldaan werd aan de veiligheidseisen. EK-c zorgt voor samenwerking tussen de familie en professionals. De weg naar de bijeenkomst en de uitvoering van het Eigen Kracht-plan is een gezamenlijke verantwoordelijkheid.**
- **Een familieplan houdt niet lang stand.**
Onderzoek naar de uitvoering van de plannen (Gramberg 2009), laat zien dat 50% van de Eigen Kracht-plannen na drie maanden volledig, 40% niet geheel maar deels en 10% niet is uitgevoerd. Uit follow-up onderzoek blijkt dat het merendeel van de aangeboden steun en hulp door de eigen kring ook daadwerkelijk wordt gegeven en duurzaam is. Driekwart van de Eigen Kracht-

plannen bevat vragen aan of diensten van professionals. Organisaties, blijkt uit onderzoek, zijn soms iets minder betrouwbaar in het nakomen van afspraken dan familieleden.

Voor het maken en uitvoeren van beleid is het essentieel dat begrepen wordt dat mensen die voorheen als oorzaak werden beschouwd van de problemen (of het conflict) in principe ook de eigenaren zijn van de sleutel tot de oplossing ervan. In de eigen kring van mensen zitten grote en onvermoede krachten, zo blijkt keer op keer. Het beste wat mensen kan overkomen is dat ze er bij horen en nodig zijn.

Deze benadering blijkt in de meest uiteenlopende situaties mogelijk omdat het niet gaat om meer of minder moeilijke of gecompliceerde situaties. Het gaat erom dat mensen zelf de regie in handen krijgen of houden. Dat kan ook in ernstige situaties of na ernstige misdaden. Zo is gebleken in Nieuw-Zeeland, zo blijkt in Nederland. Belangrijk is dat er tijdens de Eigen Kracht-conferentie duidelijke afspraken worden gemaakt met alle betrokkenen en hulpverleners over hoe om te gaan met het plan en de verantwoordelijkheid, ook na de Eigen Kracht-conferentie.

April 2015